

היתר שימוש באינטרנט אלחוטי של שכנים*

פתיחה

- א. זה נהנה וזה לא חסר - מהות פטור התשלומין
  - ב. האם כופין על מדת סדום לכתחילה או רק לאחר שנהנה?
  - ג. הפגיעה והנזק שבעצם הנטילה בכפייה
  - ד. בדין הנהנה ממעשי חברו ומממון שהוציא
  - ה. חסימת הגישה לאינטרנט
  - ו. נהנה שהלך וקנה לאחר זמן חיבור אינטרנט לעצמו
- סיכום

פתיחה

יש לדון בהיתר להתחבר לרשת האינטרנט האלחוטית של חברו במקום שהדבר אינו גורם לו שום נזק וחסרון, כגון השימוש נעשה בשעה שהשכן אינו בבית. עיקר הנושא הוא דין 'זה נהנה וזה לא חסר', ונברר את גדרי הדין השייכים לענייננו¹.

א. זה נהנה וזה לא חסר – מהות פטור התשלומין

בבבא קמא כ, א שנינו ש"הדר בחצר חברו שלא מדעתו"² פטור מתשלומין במקרה שזה לא נהנה³ וזה לא חסר, וחייב לשלם במקרה ההפוך - כשזה נהנה וזה חסר.

- * גרסה קודמת של הדברים הופיעה בקובץ "לשכנו תדרשו" שיצא לאור מטעם המכון הגבוה לתורה באוניברסיטת בר-אילן בשנת תשע"ג. תודתי לר"מ הכולל הרב רפי שטרן שליט"א.
- 1 יש להעיר על פי דברי הרשב"א (ב"ק כ, ב ד"ה ומכילה) שכאשר השכן נמצא בביתו ולא נגרם לבעלים "הפסד ידוע וניכר לדיינים" המצב כלול בגדרי "זה נהנה וזה לא חסר", ואין ממילא כל רבותא בעובדה שעצם הגלישה ממעטת בהכרח, במידה מזערית זו או אחרת, את מהירות הגלישה של חברו. יתר על כן, היות ומהירות הגלישה משתנה ממילא במשך שעות היום, ייתכן שיש להכליל בגדר זה אף האטה הנגרמת עקב השתמשות השכן, שכן זו אינה ניכרת לעין בבירור. ועי' בשו"ת דברי חיים (חושן משפט ח"א סי' לט) שכתב בהסתמך על דברי הרשב"א שלענין זה נחשב לנזק רק "חסרון הנראה כמו שיחרורי דאשיתא... וניכר ההיזק לכל".
  - 2 דין זה אינו מתייחס דרך כלל לנהנה ממטלטלין של חברו ללא רשותו, משום שנטילת חפץ ללא רשות נחשב למעשה גזילה המכניס את החפץ לרכושו (חו"מ סי' שסג סע' ה). אמנם כבר כתב בדברי מלכיאל (חלק ג סי' קנז) על כעין המקרה שלפנינו שנהנה מהמטלטלין באופן "שאינו נוטל של חברו כלום", שחוזרים בזה גדרי דין הדר בחצר חברו.
  - 3 הכוונה שלא נהנה הנאה ממונית, כי יכול היה לדור גם בחצר אחרת בחינם.

הספק קיים לגבי מקרה שזה נהנה וזה לא חסר (חצר דלא קיימא לאגרא וגברא דעביד למיגר), האם הנהנה פטור בטענת "מאי חסרתיך", או חייב בטענה "הא איתהנית".

משמעות הספק לכאורה היא האם חיוב התשלומין נמשך מההנאה שנהנה האדם מרכוש חברו - או מההפסד והחסרון שגרם לחברו⁴. אך מהמשך הגמרא נראה אחרת; בגמרא מבואר שלא ניתן להכריע ספק זה על סמך חיוב התשלום שהטילו חכמים במקרים שונים בהם נהנה האדם מרכוש חברו ונראה כאילו לא חסרו. לדברי הגמרא אין בכך ראייה, משום שכל עוד הנהנה גרם לבעלים לנזק כלשהוא, ואפילו נזק שלא ניתן לבסס עליו תביעת נזיקין⁵, המקרה כלול בגדר "זה נהנה וזה חסר" וחייב לשלם דמי הנאתו. מכאן פירש הפני יהושע (ב"ק כ, ב ד"ה בתוספות ובד"ה זה נהנה) שכבר מראש ברור היה לגמרא שחיוב התשלומין נובע מעצם ההנאה שנהנה מרכוש חברו⁶, והספק שהועלה ביחס למקרה שבו בעל הרכוש "לא חסר" נבע מספק אם במקרה שכזה רשאי בעל הרכוש לתבוע תשלום, שמא נאמר ש"בכהאי גוונא כופין על מידת סדום כיון שהלה אינו מפסיד כלל"⁷.

4 בחידושי רבי נחום (בבא קמא, דף כ, א אות פז) כתב בדעת רש"י כי הנחת הגמרא היתה "דהחסרון בכחו לחייב, וכל הספק הוא האם מלבד הך מחייב איכא מחייב נוסף של נהנה, ונפק"מ בז"נ וזל"ח". ובדעת התוספות כתב שם להיפך, שלדעתם חובת התשלומים נובעת אך ורק מההנאה, "דהחסרון ל"ה סיבה לחייבו בדמים כלל". בהסבר השיטה שאין תשלום על הנאה מבלי חסרון ע"י בחידוש השרידי אש (בבא קמא סימן כה) שהנאה מעין זו דומה לנהנה מצל ביתו של חברו שלא שייך לחייבו על כך תשלומין, "אבל אם חסר, אז יש לבעלים דין ממון, דזהו הוא ממון".

5 בקצות החושן (ס"י שסג ס"ק ד) כתב בעניין חובת בעל השדה הפנימי שחברו הקיפו מארבעת רוחותיו להשתתף עמו בהוצאות הגידור משום שחיסרו בכך שגרם לו ל"הקיפה יתירא", ש"אין בזה משום דין מזיק", ומכאן למד אף ביחס ל"נזקים" אחרים המוזכרים בסוגיא דוגמת שחרוריתא דאשייתא שאינם בהכרח בכלל הנזקים המחייבים בתשלומין.

6 רבים כתבו שהחיוב נמשך אמנם בעיקרו מההנאה שנהנה מרכוש חברו, ואולם כאשר הבעלים לא ניזוקו "אין לו זכות ובעלות לתבוע את ההנאה", "שאין תביעה על הנאה רק אם בעל הממון מתחסר" (חידושי רבי שמעון יהודא הכהן, בבא קמא, סימן יט, אות ג; מנחת שלמה בבא קמא, עמ' קפה; ועוד). במנחת שלמה כתב שיש נפקא מינא בין שיטה זו לדברי הפני יהושע במקרה בו אדם גרם לחברו לברוח מביטו ולאחר מכן נכנס ודר בתוכו, שלשיטה זו לא יוכל לתבוע ממון, בעוד שלדברי הפני יהושע יוכל לתבוע משום שאין כאן מדת סדום. בכתבי קהילות יעקב החדשים, בבא קמא עמ' נ, כתב בצורה דומה שכל עוד אינו חסר, נחשב כאילו התייאשו הבעלים מהשתמשות זו ואינה שווה כלום לגביהם, ועל כן אין אפשרות לתבוע ממון.

7 והוסיף לבאר שם שעל פי הבנה זו מובן מדוע על חסרון מועט של שחרורייתא דאשייתא מתחייב האדם בתשלום בגובה כל דמי הנאתו, "שעיקר החיוב הוא בשביל שנהנה, והטעם שחרירותא אינו בא אלא להצילו מלומר שהיא מדת סדום". ועיין בברכת אברהם (ב"ק כ, ב ד"ה את גרמת לי הקיפא יתירא) שרק בדרך זו אפשר להבין כיצד טענת היקפא יתירא יכולה להיחשב להפסד ולחסרון המיוחס לבעל השדה הפנימי, שהרי אינו בגדר מזיק כלל

ב. האם כופין על מדת סדום לכתחילה או רק לאחר שנהנה?

בהנחה שאכן אין לחייב תשלום במצבים שבהם זה נהנה וזה לא חסר, יש לברר האם מדובר בפטור תשלומין בדיעבד במקרה שהלה כבר דר בחצר חברו, או שמא נתיר לאדם מדין 'כופין על מדת סדום' אף ליהנות לכתחילה מרכוש חברו כל עוד שאינו מחסרו בכך דבר. דיון מעין זה מצינו בבבא בתרא (יב, ב) בענין האחים שירשו את שדות אביהם, כאשר אחד מהאחים מחזיק בבעלותו שדה אחר הממוקם בסמיכות לשדותיו של האב. בגמרא נאמר שב"כגון זה כופין על מדת סדום", והיורשים מחויבים לאפשר לאחיהם ליטול את החלק שלו בירושה בסמוך לשדהו האחר. כפי שמדגיש הרא"ש בתשובותיו (כלל צז סימן ב) הוראה זו חורגת מעבר לדין "בר מצרא" הנלמד ממצות "ועשית הישר והטוב"⁸, משום שבמקרה זה "כופין אותו להתרחק מן המדות הרעות ולעשות חסד עם חברו בדבר שאינו מפסיד כלום" על אף שהדבר מחייב אותו לוותר על רכושו ולתתו לחברו.⁹

מקרה נוסף שבו מצינו כפייה לכתחילה מעין זו מצויה בגמרא בבבא קמא פא, ב בענין המונע מהרבים לעבור דרך שדהו בשעה שכבר כלו פירותיו מן השדה והיא עומדת ריקן, כאשר יש להעיר שלדעת הנצי"ב (משיב דבר ח"ב סי' צב) סוגיה זו היא המשמשת מקור לדין כופין על מדת סדום.¹⁰

על פי זה יש מהראשונים שביארו שבסוגיית זה נהנה וזה לא חסר מדובר לא רק בפטור מתשלומין לאחר מעשה - אלא אף באפשרות לכפות אדם לכתחילה לאפשר לחברו ליהנות מרכושו.¹¹ כך הוא, לדוגמא, לפי שיטת ר"י המובאת להלכה ברמ"א

ועיקר, "מ"מ היכי דסיבת ההוצאה מחמת חברו, שוב ל"ה מדת סדום מה שתובע ההנאה, דהא החסרון נעשה ע"י חברו" ("דשוב הוה מידת כל אדם ולא מידה רעה", ברכת אברהם (מהדו"ב) כ, ב תוד"ה הא אתהנית). בחידושי השרידי אש (בבא קמא סימן כה) העיר שלשיטה זו אף אם הנהנה מבקש לשלם לבעל הרכוש לא ראוי לקבל הממון מידי, ואילו לשיטת האחרות ייתכן והנהנה נוהג בכך לפנים משורת הדין.

8 וכך הסביר הרב שלמה טנא (ברכת שלמה, סימן כד, עמ' קפא) את כוונת הרא"ש, שככלל: "אין לדרוש מאדם שיעשה טוב ולוותר במה שהוא מרכוש, אבל כיון שסירובו גובל עם מדות רעות כמו סדום יש על כן לכופו לוותר לטובת השני".

9 רב יוסף חולק בסוגיית הגמרא בבא בתרא שם על דברי רבא, ולדעתו האחים רשאים לדרוש מאחיהם תשלום נוסף עבור הסכמתם, אך זהו משום שלדעתו אין בהתנגדות האחים משום מידת סדום. וראו במחלוקת רש"י ותוספות שם אם דברי ר' יוסף נאמרו אף ביחס לשדות השווים בערכם, כאשר כל סיבת התנגדות האחים היא אך ורק רצונם להרוויח ממון מאחיהם. וראה עוד בשבט הלוי ח"ח סי' רצט שאין זה ויתור על "שלו ממש".

10 את החילוק שבין הנאמר בסוגיה זו לדין הדר בחצר חברו תלה המהרש"א (ב"ק פא, ב חידושי אגדות ד"ה שבילי הרשות) במנהג: "ויש לחלק כיון דדרך החצירות להשכיר גם אם זה הוא לא קיימא לאגרא יכול הוא למחות ולא מיקרי רע, מה שאין כן הכא דאין דרך למחות לילך בשדות פנויות וכופין אותו על כך".

11 ראו בדברי האבי העזרי המובאים במרדכי (בבא קמא, פרק כיצד הרגל, רמז טז) לפיו יסודו

(חו"מ סי' שסג סע' ו), אם כי לדבריו אפשרות זו מוגבלת למעשה רק למקום שבו בעל הרכוש עצמו אינו יכול להפיק תועלת זו מרכושו, "דאי בעי ליהנות לא יוכל ליהנות"¹². מן הצד השני כתבו התוס' (ב"ק כ, ב ד"ה הא אתהנית) שהדיון אינו אלא לענין התשלומין לאחר מעשה, ואין ללמוד מפטור התשלומין של הדר בחצר חברו לאפשרות לכפות אדם לכתחילה לאפשר לאחרים להשתמש ברכושו חנים: "פשיטא שיכול למחות בו שלא יכנס לדור בביתו אפילו בחצר דלא קיימא לאגרא וגברא דלא עביד למיגר". אמנם לאור המקורות הנ"ל קשה, אם אמנם פטור התשלומין הוא משום כופין על מידת סדום מה לי כפיה לאחר מעשה ומה לי כפיה לכתחילה?

ג. הפגיעה והנזק שבעצם הנטילה בכפיה

ואמנם אפשר שאף לדברי התוספות תיתכן במקרים מסוימים כפיה משום מידת סדום גם לכתחילה. יש שביארו שפשיטות זו שבדברי התוספות "שיכול למחות בו שלא יכנס לדור בביתו" מקורה בכך שמחאה זו אינה נובעת מהרצון למנוע טובה מחברו, כי אם מחששו של בעל הבית שמא ייגרם לו עצמו נזק והפסד¹³. בכיוון דומה כתב בחידושי רבי שמעון יהודה הכהן (ב"ק סימן יט, ג), שהסיבה לכך שלא ניתן לכפות אדם לתת לחברו לדור בחצרו היא משום שכפיה מעין זו נוטלת מהאדם את הסמכות להחליט על רכושו. כפיה שכזו פוגעת בבעלות האדם על רכושו, כך שהיא עצמה הנזק והחסרון, "דאם יכפוהו נוטלים ממנו שליטת ביתו, ועל זה קפדי רוב אנשי, ולא חשיב מדת סדום בדבר שקפדי רוב אנשי". אם אכן נבין כך בכוונת התוספות, הרי שתיתכן עקרונית גם לדעתם כפיה לכתחילה לתת לאחרים להשתמש ברכוש של אדם אחר, וזאת במקום שאין בדבר פגיעה בבעלות אותו אדם על רכושו¹⁴. ניתן ללמוד מכאן שאף לדעת התוספות יש להתיר ליהנות לכתחילה מרכושו

של דין זה נהנה וזה לא חסר הוא בכך "דמצי למיכפיה, דהא כופין על מדת סדום", וכן מובא משמו בהגהות מימוניות (גזלה ואבדה ג, ט).

12 וראו עוד בפתחי תשובה על אתר אם קימא לן להלכה כדברי הרמ"א הללו. ואמנם, כבר העיר על כך בנודע ביהודה (נוב"י חו"מ כד, מובא בפתחי תשובה ס"ק ג על אתר) שפסק הרמ"א תלוי במחלוקת רש"י ותוספות שראינו לעיל בנוגע לשאלה אם יש משום מידת סדום בניצול מצבו של אדם שזקוק לקנות שדה ספציפית, ואינו מובן כי אם לשיטת הראש בתשובה שראינו שם, שכן אחרת תמיד יכול אדם להפיק רווח ממניעת ההנאה.

13 דברי מלכיאל (ח"ג סי' קנז). וראה שם שלכל הפחות חושש בעל הבית מכך שהרכוש לא יהיה פנוי לשימוש בשעה שירצה בכך. על פי זה הוא טוען שתתכן כפייה על מידת סדום לכתחילה במקום שבו חששות אלו אינם קיימים, ובהתאם לכך הסביר את דברי הרמב"ם (הלכות שכנים פרק ח) שכופין אדם להרשות לחברו להניח סולם קטן ברשותו.

14 כך טוען הרב פרבשטיין במאמרו ב'שורת הדין' חלק ב, וראו באריכות דבריו שם. לדעת הרב פרבשטיין יש להבחין בין שימושים שונים, "שימוש אשר בדרך כלל משלמים עבורו, נטילתו בעל כרחם של הבעלים מהוה תמיד פגיעה בבעלות, ולכן אין בו כופין על מדת סדום. רק שימוש שבדרך כלל אין משלמים עבורו יש אופנים שחל בו דין כופין על מדת סדום", 'שורת

של אחר בדרך 'זה נהנה וזה לא חסר', כל שהדבר נעשה למשל ללא ידיעת הבעלים, ולא בדרך של נטילת סמכות ובעלות ברכושם בניגוד לרצונם. אם כן הרי שבמקרה הנידון לפנינו של השתמשות בקו האינטרנט האלחוטי של אדם שאינו משתמש בו, וללא ידיעתו, חוזר הדין אף לדברי התוספות¹⁵ להיתר השימוש ברכוש חברו אף לכתחילה, בבחינת "מאי חסרתיך"¹⁶.

ד. בדין הנהנה ממעשי חברו ומממון שהוציא

יש להוסיף עוד, שספק גדול אם נכון להחיל על המקרה שלפנינו את גדרי דין הדר בחצר חברו. הגולש באינטרנט האלחוטי בקו שחברו משלם עליו אך כרגע אינו משתמש בו - למעשה אינו 'דר' בחצר חברו; החיבור האלחוטי מתפקד בדומה לאנטנה המאפשרת לנמצאים בקרבת מקום לקלוט את גלי הרדיו, כך שההנאה אינה מרכוש חברו, אלא ממעשיו ומהממון שכבר הוציא. בנוגע למקרה מעין זה נחלקו האחרונים.

בנוגע ביהודה חידש שדיני "זה נהנה וזה חסר" אינם מתייחסים רק לנהנה מ"נכס חברו כמו דר בחצר חברו", ולדעתו גדרי הדין נכונים אף למקרה שבו הנאתו היא "מממון שהוציא חברו, ולא מגוף הממון - אלא שמחמת ממונו נסתבב הנאה"¹⁷. אולם בהגהות הרב ברוך פרנקל על אתר דחה חידושו זה, ובדומה לכך כתב לדחות את הדברים בישועות מלכו (חו"מ סימן כב). שניהם כתבו שאין דין זה נהנה וזה לא

הדין ב' עמ' שלב-שלג. לדבריו היות ודרך העולם להשכיר חצרותיהם נחשב הדבר כבעל ערך ממוני ואין כופין אדם לתת ממונו לחברו, לעומת זאת מחאה כנגד שימוש שהרגילות לתנו בחנם נחשבת כרשעות וכמדת סדום.

15 שהרי לדעת ר"י המובא להלכה ברמ"א (חו"מ סי' שסג סע' ו) לפיו כופין על מדת סדום לכתחילה במקום שבעל הרכוש עצמו אינו יכול להפיק תועלת זו מרכושו "דאי בעי ליהנות לא יוכל ליהנות", יש מקום להתיר את השימוש בשרת של השכן (בזמן שהוא מחוץ לביתו) אף במקום שהשכן מחה בפניו על כך, שכן על הנאה כגון זו שהבעלים אינם יכולים להשכיר כופין אף לכתחילה.

16 הרב פרבשטיין כותב לחדש על פי דעת הרב שמעון שקופ ש"רק כאשר חברו נמצא ומתנגד שיכנס, הכניסה בעל כרחו היא פגיעה בבעלותו, אבל אם אינו לפניו ונכנס שלא מדעתו, אין זה בהכרח פגיעה בבעלותו", 'שורת הדין' ב, עמ' שכט. וציין שם לתשובת הבית אפרים חו"מ סי' מט שכתב חילוק מעין זה (ויתכן ויש לדייק כן בלשון התוס' בבא בתרא יב, ב ד"ה כגון זה כופין).

17 כך הסביר הרב זלמן נחמיה גולדברג את דבריו במאמרו בתחומין ו עמ' 195. וראו עוד בדברי מלכיאל (חלק ח"ג סי' קנז) שכתב בדומה לכך ביחס לשאלה אם לדמות את ההנאה מהמוניטין ורשיון העסק של חברו לדר בחצר חברו. וראו דבריו שם: "דאטו שם נהנה מגוף הגדר והלא התו' פירשו בב"ק שם שהגדר הוא סביב שדות המקיף... וא"כ הוי הגדר רק כמברית ארי שמונע ממנו היזק ראיית בני רה"ר והיזק כניסת בהמות וגנבים".

חסר אמור אלא בנהנה מרכוש חברו, וכדברי הישועות מלכו: "ומה בכך דנהנה ע"י מעשיו של חברו... אין זה ענין להא דזה נהנה וזה לא חסר, דהתם מדחבריה נהנה". וכבר כתב על כך בשו"ת דברי מלכאל (ח"ג סי' קנז), שאף לדעת הנודע ביהודה שהנהנה מממון חברו מחוייב בתשלומין בדומה לנהנה מרכושו (במקרים שבהם בעל הרכוש חסר) - הבעלים אינם רשאים למנוע ממנו מלכתחילה את ההנאה ממעשה ידיהם: "דכיון שאינו משתמש בשלו יכול לעשות זה לכתחילה".

ה. חסימת הגישה לאינטרנט

חשוב להבהיר שפשוט וברור שהבעלים רשאים לחסום את הגישה לקו האינטרנט כאשר הם חוששים שמא שימוש של אחרים יגרום להאטה במהירות הגלישה שלהם. גם אם חסימת הגישה לקו האינטרנט נובעת פשוט מרצון למנוע את ההנאה מחבריהם יש עדיין מקום לדונם לכף זכות. אמנם קצרה היא הדרך בין המידה הבינונית, מידתו של כל אדם האומר שלי שלי ושליך שליך, לבין מידת אנשי סדום שלא היו מוכנים להנות אחרים מרכושם גם כשלא נגרם להם מכך כל הפסד וחסרון¹⁸. אולם אין לזהות בין מידת סדום, שיסודה ברצון שלא להיטיב לזולתו מרכושו, לבין רצונו של אדם להציל עצמו מהתחושה שחברו מנצל לרעה את טוב לבו, ובדומה לנאמר בדיון "עזוב תעזוב עמו"¹⁹. כך כתב הנודע ביהודה (תניינא חו"מ סי' כד) שהחופר מעיין יכול לאיים על בעלי השדות הבאים ליהנות ממלאכתו חנם, שאם לא ישתתפו עמו בהוצאות החפירה הוא ישוב ויסתום את המעיין "וגם לי גם לך לא יהיה אם לא תסייעני". לדברי הנודע ביהודה מסקנה זו נכונה על אף שככלל כופין על מדת סדום: "אומר אני דלא שייך בזה מדת סדום".

18 בחידושי חתם סופר לבבא בתרא יב, ב (ד"ה אמצרי דב' נשיל) הסביר שמחלוקת המשנה באבות (ה, י) אם הדבר הוא מידה בינונית או מידת סדום מתייחס ממש לנידון של אחים שירשו שדות אביהם שהוזכר לעיל.

19 "הלך וישב לו, ואמר: הואיל ועליך מצוה, אם רצונך לפרוק פרוק - פטור. שנאמר עמו", בבא מציעא לב, א. ב'כלי יקר' כתב שיש כאן עיקרון יסודי במצוות שבין אדם לחברו: "ומכאן תשובה על מקצת עניים בני עמינו המטילים את עצמם על הציבור ואינן רוצים לעשות בשום מלאכה אף אם בידם לעשות באיזו מלאכה או איזה דבר אחר אשר בו יכולין להביא שבר רעבון ביתם, וקוראים תגר אם אין נותנים להם די מחסורם, כי דבר זה לא צוה ה' כי אם עזוב תעזוב עמו הקם תקים עמו כי העני יעשה כל אשר ימצא בכוחו לעשות ואם בכל זה לא תשיג ידו, אז חייב כל איש מישראל לסעדו ולחזקו וליתן לו די מחסורו אשר יחסר לו..." כלי יקר, שמות פרק כג, ה. מכאן יש מקום לחלק בין גלישה אקראית וארעית, לבין שימוש קבוע תוך כדי ניצול טוב הלב של שכנו.

ו. נהנה שהלך וקנה לאחר זמן חיבור אינטרנט לעצמו

מה הדין במקרה שלאחר שבעל הקו האלחוטי חסם אותו לשימושם של אחרים, הלך שכנו וקנה לעצמו חיבור אלחוטי למילוי צרכיו?
בחו"מ ס' שסג סע' ח נאמר: "יש אומרים דהא דאמרינן דכשהחצר אינו עומד לשכר אינו צריך להעלות לו שכר דווקא שלא גילה הדר בדעתו שהיה רצונו ליתן לו שכר אם לא יניחנו לדור בו בחינם, אבל אם גילה בדעתו כן צריך ליתן לו שכר". בטעמו של דין זה כתב בשו"ת דברי מלכיאל הנ"ל שבכל מקום שבו יש "איזה הוצאה ופעולה שמושגת בה טובת שני אנשים" אנו רואים את השניים כשותפים לאותו דבר, וכופין זה את זה להשתתף בהוצאות. אמנם דין זה מוגבל אך ורק למקום שבו קיים "הכרח לעשות הוצאה זו, והמנהג כן", ובכל מקרה אחר יכול האדם להיפטר מחובת ההשתתפות בטענה שעל אף שהוא נהנה מאותו דבר אין הוא מעוניין להוציא הוצאות עבור זה. במקרה זה גילוי הדעת המאוחר יוצר מצב ש"איגלאי מילתא דמיקרי שותף לפעולה זאת והיה יכול לכופו מתחילה להשתתף בהוצאה זו, ולזה מגלגלין עליו את הכל". לפי דבריו נראה שאין להטיל חובת תשלומין למפרע מדין שותפות במקרה שלפנינו, שהרי הנסיבות (התקנת החסימה) מוכיחות בעליל שלא היה, ואין גם כעת, רצון של הצדדים להשתתף זה עם זה²⁰.

סיכום

הנהנה מחיבור האינטרנט של חברו במקום שאינו גורם לו לשום פגיעה, וכגון שחברו נמצא מחוץ לביתו, אינו חייב לשלם דמי הנאתו מדין זה נהנה זה לא חסר; ונראה שכאשר ברור לחלוטין שבגלישה שלו הוא אינו פוגע באפשרויות הגלישה של חברו יש אף להתיר את ההנאה הזו לכתחילה, מדין כופין על מדת סדום.

20 עוד יש ללמוד מדברי האור שמח (הלכות גזילה ואבידה ג, ט) שאין במעשה קניית החיבור האלחוטי למילוי צרכיו הפרטיים משום גילוי דעת לשעבר, כי האדם מוכן היה להוציא ממון אף עבור שימוש חלקי בתנאי שימוש שבהם הבעלים יכלו לבוא בכל עת ולחסום את שימושו.